

© TWAN WIERMANS

Hittestress • deel 3

Het derde artikel uit deze reeks focust op het vermijden van hittestress in de weide.

Runderen hebben het vaker warm dan gedacht

Hittestress bij rundvee vermijden in de weide

In onze regio ervaren runderen sneller hittestress dan vaak gedacht. Zeker bij runderen met een hoog metabolisme worden melkproductie en vruchtbaarheid al snel nadelig beïnvloed. Deze artikelreeks leert hittestress bij rundvee voorkomen, herkennen en ermee omgaan. Dit artikel focust op het vermijden van hittestress in de weide.

Katleen Geerinckx (Hooibeekhoeve), Tom Van den Bogaert en Laurence Hubrecht (Departement Landbouw en Visserij), Matthieu Frijlink (Rundveeloket)

Zorg voor schaduw

Uit onderzoek blijkt dat runderen op warme of hete dagen liever in de schaduw staan dan in de zon liggen. In de schaduw kan de lichaamstemperatuur

met 0,3 °C dalen en de ademhalingsfrequentie tot zelfs 30% tegenover in de zon liggen.

Schaduw in de weide creëer je via **kunstmatige of natuurlijke beschut-**

ting. In beide gevallen zijn er voor- en nadelen. De keuze is afhankelijk van meerdere factoren. Een kunstmatige constructie is snel realiseerbaar en vergt weinig arbeid, terwijl natuurlijke beschutting ook zorgt voor ecosysteemdiensten zoals biodiversiteit, koolstofopslag, anti-winderosie en productie van hout of vruchten. In beide gevallen kan het de kwaliteit van de grasmat negatief beïnvloeden en hinder veroorzaken bij veldwerkzaamheden. Soms is een **vergunning** nodig. Dit wordt bepaald in het besluit van de Vlaamse regering tot bepaling van ste-

denbouwkundige handelingen waarvoor geen omgevingsvergunning nodig is (vrijstellingenbesluit, zie kader). Vooraleer de constructie te plaatsen kan je best eerst informeren bij de gemeente.

Kunstmatige constructies kunnen **(semi)permanent of niet-permanent/mobiel** zijn. Niet-permanente en mobiele constructies hebben als voordeel dat ze verplaatsbaar zijn van weide naar weide en mee kunnen verhuizen met de dieren. Dit vraagt echter wel extra arbeid, hoewel dit beperkt is bij mobiele systemen op wielen en bij sledesystemen. In veel gevallen zijn deze systeem duurder maar doorgaans heb je er minder van nodig. Om de kosten te drukken, kan je ook zelf aan de slag gaan. Belangrijk is dat je de juiste materialen kiest. Bijvoorbeeld, metalen platen als dakbedekking zijn minder geschikt dan schaduwdoeken omdat ze warmte van de instralende zon capteren en terug afgeven aan de dieren die eronder staan.

Pas het weidemanagement aan

Je kan opteren voor overdag opstallen en 's avonds en 's nachts beweiden of de dieren zelf de keuze laten tussen een verblijf op de weide of in de stal. Indien de ligging van de graslandpercelen dit niet toelaat, kan bij twee naast elkaar

gelegen percelen ervoor gekozen worden om de dieren overdag op de weide met schaduw en 's nachts op de weide zonder schaduw te laten grazen. Het kan in dit geval volstaan om op een van twee weiden beschutting te voorzien. Binnen een koppel kunnen dieren verschillend reageren op hittestress. Je zou meer hittebestendige dieren op de weide kunnen laten, terwijl minder hittebestendige dieren op stal verblijven. Zo worden niet alle dieren blootgesteld aan hittestress en worden de risico's bij de meest gevoelige dieren zo veel mogelijk beperkt. Dit systeem vraagt wel veel inspanningen van de veehouder die de arbeid en de aandacht over meerdere groepen moet spreiden. Anderzijds kan hij gemakkelijker zijn aandacht op de risicodieren focussen.

Aandachtspunten bij natuurlijke beschutting

Vooraleer te starten met de aanplant doorloop je best het driestappenplan: groeiplaats-, doelstellingen- en haalbaarheidsanalyse.

Groeiplaatsanalyse. Hier ga je na waar je de bomen op de weide kan en mag planten. De bodemtextuur, de zuurtegraad en de vochthuishouding spelen een belangrijke rol bij de keuze van de boomsoorten. Hou ook rekening met toekomstige veldwerkzaamheden. ►

Een goed georiënteerde bomenrij levert veel schaduw voor het vee.

Oprichten van een schuilhok

Permanente constructies

Een schuilhok is een eenvoudige constructie, waarin een of meer weidedieren tijdelijk kunnen verblijven. Schuilhokken zijn geenszins uitgerust zoals stallen, die bestemd zijn om dieren permanent te huisvesten. Een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen is niet nodig voor het oprichten van een schuilhok, voor zover deze niet in ruimtelijk kwetsbaar gebied ligt, met uitzondering van parkgebied. Het schuilhok heeft houten wanden, een maximale hoogte van drie meter en minstens één volledig open zijde. De totale oppervlakte is beperkt tot veertig vierkante meter per aaneengesloten groep van percelen in één eigendom.

Tijdelijke constructies

Bij het tijdelijk plaatsen van een constructie of een mobiele constructie gelden volgende voorwaarden:

- de constructie mag maximaal vier periodes van dertig aaneengesloten dagen per kalenderjaar op het zelfde goed aanwezig zijn;
- de plaatsing gebeurt niet in een ruimtelijk kwetsbaar gebied met uitzondering van parkgebied;
- de constructie brengt de verwezenlijking van de algemene bestemming van het gebied niet in het gedrang;
- de plaatsing gaat niet gepaard met een ontbossing, een wijziging van vegetatie of kleine landschapselementen, een aanmerkelijke reliëfwijziging of een wijziging van waterlichamen.

Op advies van de Vlaamse Raad voor Dierenwelzijn is er een wetgeving in opmaak met betrekking tot beschutting van dieren in weiden.

Je moet het perceel nog vlot kunnen maaien. Vergeet zeker niet om na te gaan of de wetgever het toelaat om bomen te planten op dit perceel. Op beschermde graslanden kan dit niet toegelaten zijn of is een vergunning nodig, maar ook moeten afstandsregels ten opzichte van naastgelegen percelen gerespecteerd worden.

In de schaduw kan de lichaamstemperatuur van runderen met 0,3 °C dalen.

Doelstellingsanalyse. Bij deze analyse bepaal je de functie(s) die je aan de bomen wil geven. Deze kunnen zeer divers zijn zoals schaduw en een windscherm creëren, als voederboom fungeren, natuurlijk gedrag stimuleren, hout, vruchten of biomassa produceren, koolstof opslaan, de waterhuishouding verbeteren en/of het landschap verfinaaien. De gekozen functies zijn meebepalend voor de boomsoortenkeuze.

Jonge bomen in de weide moeten beschermd worden.

© DEPARTEMENT LANDBOUW & VISSERIJ

Wilgen zijn geschikte schaduw- en voederbomen.

Als bomen dienen voor beschutting, kan je beter snelgroeende bomen kiezen. De kroonbreedte en -dichtheid van de bomen en de uitlooptdatum van de bladeren spelen ook een rol bij het creëren van schaduw. Soorten als wilg, zwarte els, haagbeuk, tamme kastanje en eik zijn mogelijke opties.

Haalbaarheidsanalyse. In een laatste stap voer je een haalbaarheidsanalyse uit. Hierbij ga je na hoeveel tijd je zal moeten besteden aan de snoei en/of oogst, wat de beschikbaarheid en kostprijs is van de specifieke variëteiten, welke boomsoorten ziektegevoelig zijn, enzovoort.

Agroforestry

Voor de aanplant van een **boslandbouwsysteem** (agroforestry) voorziet de Vlaamse overheid een eenmalige subsidie. Maximaal 80% van de aanplantkosten worden momenteel gesubsidieerd. Er zijn een aantal belangrijke voorwaarden. Per ha moeten er minimum 30 en maximum 200 bomen per ha staan, op een oppervlakte van minimum 0,5 ha. Let op, bij meer dan 100 bomen per ha kunnen er geen betalingsrechten meer op het perceel geactiveerd worden, met uitzondering van fruitbomen die een regelmatige oogst opleveren. De

bomen moeten minstens tien jaar behouden blijven en afgestorven bomen moeten binnen de twee jaar vervangen worden.

Voor wie door de bomen het bos niet meer ziet, is er heel wat nuttige informatie beschikbaar op www.agroforestryvlaanderen.be. Op deze website vind je onder andere de tool Agroforestryplanner, een eerste hulp bij het opmaken van een plan. Andere tools zijn geopunt.be en bobo-tool om respectievelijk het bodemtype van je perceel en geschikte boomsoorten voor dit bodemtype te raadplegen. ■

Deze artikelreeks is gebaseerd op de webinars 'Hittestress bij melkvee herkennen en voorkomen' (Zoetis en Koesensor) en 'Hittestress bij vleesvee' (Departement Landbouw en Visserij, Praktijkcentrum Rundvee en Rundveeloket). Presentaties door Pieter Passchyn (Milk@Vice), Evi Canniere (Inagro), Kristof Naessens (Distri-farm), Jo Leroy (Universiteit Antwerpen), Tom Van den Bogaert (Departement Landbouw en Visserij) en Jolien Bracke (ILVO).

Europees Landbouwfonds
voor Plattelandsontwikkeling
Europa investeert
in zijn platteland

Verscheidenheid in graansoorten en -rassen

De demovelden bij Jorion-Philip Seeds tonen een veel grotere verscheidenheid dan tien jaar geleden. Dat komt vooral door de opkomst van *méteil* (mengteelten) en de interesse in energierogge.

Patrick Dieleman

Jorion-Philip Seeds groeit. General manager Jean-Philippe Jorion wist niet alleen te vertellen dat ze op de Ferme de Pétrieux een nieuweloods van 2000 m² bouwen voor kistenbewaring van graszaad, ook alle machines voor graszaadverwerking verhuisden naar deze hoeve, waar voortaan de ontvangst en bereiding zal gebeuren. Door een uitbreiding van het team kan dit nu al in augustus – op het moment dat de fabriek in Hacquegnies nog volop draait voor het zaaigraan.

Tarwe

Maar de graanrassen waren vooral de reden voor ons bezoek aan de demovelden op de Ferme de Liessart. Filip Desmyter vertelde dat Extase, Avignon, RGT Gravity en Cubitus dit najaar de trekpaarden zullen zijn voor het gamma. Extase werd in enkele jaren tijd zeer groot in Frankrijk, onder meer dankzij een goede gezondheid en een hoog opbrengst- en uitstoelingsvermogen. RGT Gravity is de nummer één in opbrengst in het Verenigd Koninkrijk en presteerde ook sterk in Gembloux. Bergamo, Gedser, Mentor, Moschus, RGT Reform en RGT Sacramento blijven vaste waarden. Vroegheid kan een argument zijn voor wie nog in juli mengmest wil uitrijden. De vroegste nieuwkomer met ambitie is Ultim, dat resistent is voor voetziekten, oranje tarwegalmug en mozaïekvirus en zeer sterk is tegen aarfusarium. Dat is niet vanzelfsprekend bij een gebaarde tarwe. Complice is al enkele jaren op de Franse

markt en toont er zich goed in alle regio's. Dag heeft net een streepje voor op Extase, dat ook gekweekt werd door KWS Momont. Het is heel gezond en kan daardoor ook volgen na mais. Montfort is geschikt voor alle regio's en heeft een goede ziekteresistentie en opbrengstpotentieel. Van Cubitus, Emotion en Moschus is biozaad beschikbaar, maar deze gezonde tarwerassen zijn ook verkrijgbaar voor de gangbare teelt.

Gerst

Volgens Brecht Ruysschaert zijn de dwergvergelingsvirustolerante rassen de standaard geworden. Joyau van KWS Momont is nog een verbetering wat kilo's en korrelgrootte betreft in vergelijking met Jaguar. Beide hebben een goede ziekteresistentie. Van dezelfde veredelaar komt ook Feeris, dat dit jaar in Frankrijk werd ingeschreven met heel hoge cijfers. Exquis deed het beter in de onbehandelde proeven. De niet-resistente Faro doet het in Frankrijk heel goed als brouwgerst, maar vergt uiteraard meer opvolging. Vaste waarden zijn de hybride Kingsbarn, dat een hoog hectolitergewicht haalt, het dwergvergelingstolerante Amistar en verder Creative en Proval. Nieuw is de tweerijige Terravista dat een groter opbrengstvermogen heeft dan vroegere tweerijige rassen.

Andere graansoorten

Toppers voor triticale dit najaar zijn Brehat, dat dit jaar ook beschikbaar is voor

Filip Desmyter kon heel wat beloftevolle nieuwe tarwerassen voorstellen. Op de achtergrond de Ferme de Pétrieux, waar voortaan de graszaadontvangst gebeurt.

gangbare teelt, en Kitesurf, dat specifiek vermeerderd wordt voor het gebruik in mengsels. Vaste waarden blijven Rivolt, het zeer regelmatige RGT Eleac en Kasyno. Een belangrijke nieuwigheid is Easy-spelt. Dankzij de verbeterde technologie is het mogelijk de zaden te ontdoppen, waardoor de zaaimachine niet meer verstopt en het mogelijk wordt om veel exacter en egalier te zaaien. Het kost meer per kg, maar dat wijzigt de kostprijs per ha niet. Te onthouden namen zijn Zollernspelz en Badensonne (beide ook bio) en verder nog Cosmos, dat een referentie blijft. Opvallend is het blok met roggerassen. Er zijn hybriderassen om te dorsen, maar er is ook een uitgebreid gamma met energierogge bedoeld voor oogst als snijrogge. Rogge droogt de bodem minder uit dan Italiaans raaigras, zodat er meer vocht rest voor de volgteelt. ■